

ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИХОВУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

GENEZIS OF THE CRIMINAL LIABILITY DEVELOPMENT FOR ISPRISION OF FELONIES IN UKRAINE

Рень Ю.В.,

капітан внутрішньої служби,

*аспірант кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології
Академії Державної пенітенціарної служби*

У статті розглянуто історію розвитку кримінального законодавства в частині, яка стосується співучасті та приховування злочинів. Досліджено, що на кожному етапі розвитку суспільства відбувалося вдосконалення норм, які передбачали кримінальну відповідальність за приховування злочину, а також за співучасть, яка трансформувалася в самостійний правовий інститут кримінального права.

Ключові слова: приховування злочинів, кримінальне право, виконавець, причетність до злочину, співучасть у злочині.

В статье рассмотрена история развития уголовного законодательства в части, касающейся соучастия и сокрытия преступлений. Доказано, что на каждом этапе развития общества происходило совершенствование норм, которые предусматривали уголовную ответственность за сокрытие преступления, а также за соучастие, которая трансформировалась в самостоятельный правовой институт уголовного права.

Ключевые слова: сокрытие преступлений, уголовное право, исполнитель, причастность к преступлению, соучастие в преступлении.

The article deals with the history of the development of criminal legislation in the part concerning complicity and concealment of crimes. It was investigated that at each stage of the development of society there was an improvement of the norms that provided criminal liability for concealing the crime, as well as for complicity, which was transformed into an independent legal institution of criminal law.

Key words: concealment of crimes, criminal law, executor, involvement in a crime, complicity in a crime.

Постановка проблеми. Протягом усього часу розвитку суспільства громадяни залучалися й залучаються до участі в підтриманні правопорядку, забезпечення державності та загалом процесів боротьби зі злочинністю. Одним із проявів такого залучення стало закріплення законодавцем кримінальної відповідальності за приховування злочину, учиненого іншою особою. Звичайно, така відповідальність установа не відразу. З розвитком кримінального законодавства у сфері охорони правосуддя відбувалися й становлення інституту причетності до злочину, а також еволюція відповідальності за його приховування.

Досить актуальним і важливим із погляду теоретичних і практичних засад протидії злочинності для вирішення проблеми кримінальної відповідальності за приховування злочину є з'ясування питань соціальної зумовленості криміналізації цієї поведінки, зокрема питання про історичні передумови встановлення кримінально-правової заборони цього діяння й особливості боротьби з ним на різних етапах розвитку Українського законодавства.

Приховування злочинів у законодавстві відображалось досить по-різному, зокрема змінювалось з реформами суспільного життя й виданням нових нормативно-правових актів.

Ураховуючи сучасні умови особливих соціально-правових перетворень в Україні, великого значення набуває правоохоронна політика держави, яка координує діяльність відповідних державних органів на профілактику, протидію злочинам

та іншим правопорушенням, їх своєчасне відвернення і припинення, реалізацію відповідальності осіб, які їх учинили, виконання покарання щодо засуджених і досягнення його цілей. Проте на заваді цьому може стати таке негативне соціальне явище, як приховування злочину. Указане суспільно небезпечне діяння не тільки протидіє швидкому й повному розкриттю злочинних діянь, виявленню винних, а й перешкоджає зміцненню законності та правопорядку, забезпеченню конституційного ладу, прав і свобод людини та громадянина.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам відповідальності за задалегідь не обцяне приховування злочину в науці та практиці кримінального права і кримінології приділяється значна увага. Цьому питанню безпосередньо присвячені деякі кандидатські дисертації, монографії, наукові статті й доповіді тощо. Також проблеми, які стосуються приховування злочину, певною мірою розглядалися під час дослідження інститутів співучасті та причетності до кримінальних правопорушень.

Досить великий внесок у розроблення теоретико-прикладних питань щодо поняття й відповідальності за цю форму злочинної поведінки зробили Л.М. Абакіна-Пілявська, Г.І. Баймурзін, А.С. Беніцький, І.А. Бушуєв, Г.Б. Віттенберг, О.В. Глухова, П.І. Гришаєв, П.Ф. Гришанин, Т.М. Гуд, М.І. Ковальов, О.М. Лемешко, М.І. Мельник, Г.В. Новицький, Б.Т. Разгільдієв, Н.Г. Радунцев, М.Х. Хабібুলлін та інші дослідники. Водночас, незважаючи на значну

кількість наукових досліджень, чимало аспектів указаної проблеми залишаються гостро дискусійними.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Однак висвітленню ознак приховування злочину, підстав звільнення осіб від кримінальної відповідальності за його вчинення в порівняно-правовому аспекті у вітчизняній літературі приділяється недостатня увага. Разом із тим прагнення до створення в Україні системи ефективних заходів протидії злочинності й бажання вдосконалення вже чинних актуалізують необхідність вивчення світового досвіду з питання правової регламентації кримінальної відповідальності за вчинення злочинних діянь, у тому числі їх приховування [1]. Крім того, оскільки більшість з указаних досліджень виконана за чинності Кримінального кодексу (далі – КК) УРСР 1960 року, нині істотного перегляду й подальшого опрацювання потребують теоретико-правові погляди на відповідальність за заздальгідь не обіцяне приховування злочину з урахуванням положень чинного кримінального законодавства України, а деякі з них вимагають переосмислення з урахуванням сучасних потреб та інтересів нашого суспільства.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розглянути історію розвитку кримінального законодавства в частині, яка стосується співучасті та приховування злочинів; дослідити на кожному етапі розвитку суспільства процес удосконалення норм, які передбачали кримінальну відповідальність за приховування злочину, а також за співучасть, яка згодом трансформувалася в самостійний правовий інститут кримінального права.

Виклад основного матеріалу. Приховування злочину – це активна діяльність особи з приховування злочинця, засобів і знарядь учинення злочину, його слідів або предметів, здобутих злочинним шляхом. Причому мова йде тільки про заздальгідь не обіцяне приховування, тобто про приховування, не обіцяне до закінчення (завершення) злочину. Це, наприклад, випадок, коли вбивця в закривавленому одязі після вчинення злочину прийшов до свого знайомого й, розповівши про те, що трапилося, попросив дати йому інший одяг, а закривавлений спалити, що знайомий і вчинив. Перед нами заздальгідь не обіцяне приховування як злочинця, так і слідів злочину. Такий приховувач несе відповідальність за ст. 396 КК України. Ця стаття встановлює відповідальність за заздальгідь не обіцяне приховування лише тяжких або особливо тяжких злочинів. Приховування злочинів середньої або невеликої тяжкості кримінальній відповідальності не підлягає. Причому в силу ч. 2 ст. 396 КК України не підлягають кримінальній відповідальності за приховування тяжких і особливо тяжких злочинів члени сім'ї особи, яка вчинила злочин, а також її близькі родичі, коло яких визначається законом [2].

Історично в кримінальному праві не було поділу співучасників на головних і другорядних, не вказувались також ознаки самого інституту. Лише через п'ять століть після появи Руської Правди зустріча-

ється згадка про різні ролі під час сумісної злочинної діяльності. Губна Білозірська грамота 1539 року встановлює вже поряд із безпосередніми виконавцями також приховувачів. Щоправда, в цьому нормативному акті не сказано, заздальгідь обіцяне приховування мається на увазі чи ні. Тим не менше можемо дійти висновку, що все ж мова йде про приховування, на яке правопорушники могли заздальгідь обгрунтовано розраховувати. Це могла бути як попередньо обумовлена співучасть, так й обумовлений попереднім систематичним приховуванням розрахунок на сприяння діяльності [3, с. 7–8; 11–12].

Отже, перші згадування про приховування злочину містилися в найдавнішій історичній пам'ятці права – Руській Правді. Цей документ не закріплював загального складу приховування злочину, а відповідальність устанавлювалася за приховування окремих самостійних злочинних діянь. При цьому злочинним визнавалось приховування виключно злочинця або предметів, здобутих злочинним шляхом. Суб'єктами деяких таких діянь визнавались лише конкретні особи (наприклад, варяги та колбязи). Зазвичай приховування каралось так само, як і злочин, що приховувався. Натомість уже ці приписи передбачали можливість звільнення від відповідальності в разі, якщо приховувачу було не відомо про факт учинення злочину [4, с. 20–26].

Подальшого розвитку норми про кримінальну відповідальність за приховування злочину набули в Литовському статуті 1529 року, який передбачав кілька положень, що регулювали відповідальність за приховування злочинця та майна, здобутого злочинним шляхом. Їх особливістю було те, що завчасна обізнаність у тому, що особою вчинено злочин, не потребувалася від приховувача, натомість він обов'язково мав знати, що приховує злочинця, і свідомо його переховувати. Зазвичай відповідальність приховувача полягала або у відшкодуванні шкоди, завданої злочинцем, або в такій самій відповідальності, яку мав зазнати злочинець. Якщо ж приховувачами були жінка й діти злочинця, то вони мали відпрацювати й відшкодувати збитки, тоді як голова родини міг бути страченим. При цьому їхня обізнаність щодо вчиненого злочину батьком була не обов'язковою [5, с. 38–40].

Спроба відмежувати причетність від співучасті зроблена, хоча й на дещо казуїстичному рівні, вже в Соборному уложенні 1649 року, яке передбачало відповідальність за приховування злочинів, недонесення та потурання злочину. Зокрема, винна в недонесенні про державний злочин особа каралася на рівні виконавця; щодо інших злочинів недонесення каралось штрафом або покаранням, «яким накаже государ» [6, с. 18].

Важливим правовим документом, що регулював відповідальність за приховування злочинів, була також збірка законів, яка діяла на території Лівобережної України й отримала назву «Права, за якими судиться малоросійський народ» (1743 рік) [5, с. 76–78]. Так, у п. 1 артикула 41 глави 20 «Права» передбачалась відповідальність за перехову-

вання злочинця, а також за придбання, зберігання та використання майна, здобутого злочинним шляхом [7, с. 381].

У результаті кодифікаційної роботи Артикула Військового 1715 року законодавець у ньому вже диференціював відповідальність за приховування діянь залежно від тяжкості приховуваного злочину, застосувавши, отже, метод залякування. Разом із тим звичайним явищем у законодавстві й праві другої половини XVIII та початку XIX століть було вміщення приховування в контексті причетності до злочину в рамки інституту співучасті. Надалі концепція визнання причетності одним із видів співучасті не витримала тривалого випробування часом і, будучи непослідовною з теоретичного погляду, поступилася місцем новій. Зокрема, на досить високому юридичному рівні питання кримінальної відповідальності приховувачів стало висвітлюватися в Уложенні про покарання кримінальні та виправні 1845 року. Саме в зазначеному джерелі вперше в історії вітчизняного законодавства як у Загальній, так і в Особливій частинах передбачалася можливість настання кримінальної відповідальності за приховування деяких діянь. Однак тільки в Кримінальному уложенні 1903 року такі діяння поміщалися в розділі «Про протидію правосуддю» [8, с. 8].

Приховування злочину присвячені статті (зокрема ст. ст. 166–169) Кримінального уложення 1903 року. На законодавчому рівні проводилося розмежування приховування від співучасті, а також від користування плодами злочину, який належить до майнових злочинів (ст. ст. 616–619). Уложення розрізняло приховування злочинного діяння та злочинця. Перший вид (ст. 166) полягав у пошкодженні, приховуванні або захопленні доказів у кримінальній або цивільній справі. Другий (ст. ст. 167 і 169) охоплював приховування та сприяння в приховуванні особи, яка вчинила злочин, причому відповідальність за цей вид приховування диференціювалася залежно від покарання, до якого було засуджено винну особу, і тяжкості злочину, що приховувався. У ст. 170 передбачалось, що особи, котрі перебувають у родинних стосунках зі злочинцем, не підлягають покаранню за приховування вчиненого ним злочину [9].

Аналіз російського кримінального законодавства XIX – початку XX століть, яке діяло на території українських земель, свідчить про його досить високий рівень розвитку. Деякі його досягнення, у тому числі в питанні регламентації відповідальності за приховування злочину, зберігають своє важливе значення досі.

У результаті більшовицького перевороту 1917 року припинила своє існування Російська імперія. У період існування УНР, Української держави й Директорії УНР (1917–1920 роки), незважаючи на те що чинними урядами прийнято низку законодавчих актів щодо протидії окремим видам злочинів, кримінального законодавства незалежної України так і не створено [5, с. 208–209].

Керівні начала з кримінального права РРФСР 1919 року стали головним документом, що регу-

лював на той час кримінально-правові відносини та поширював свою дію й на українські землі. Указаний документ містив розділ V, присвячений співучасті з однойменним найменуванням, ст. 24 якого містила визначення пособників, а приховування розглядалося як пособництво [10].

Водночас із Керівними началами 1919 року застосовувалися нормативні акти, прийняті Радою Народних Комісарів, які також містили норми про приховування злочинів. Так, п. 2 декрету РНК РРФСР «Про хабарництво» від 8 травня 1918 року закріплював відповідальність з-поміж інших осіб, причетних до давання хабара службовцям. При цьому приховування хабарництва вважалося не лише видом причетності, а й самостійним деліктом. Це положення закріплене в п. 3 декрету РНК РРФСР «Про боротьбу із хабарництвом» від 16 серпня 1921 року: карасться позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої посередництвом в скоєнні злочину, установленого п. 1, а саме приховування хабарників [11; 12].

Наступним кроком у розвитку кримінальної відповідальності за приховування злочинів став КК УРСР 1922 року, де передбачалася відповідальність за приховування окремих видів злочинних діянь. Наприклад, приховування контрреволюційних злочинів (ст. 68), приховування банд, їхніх окремих учасників, а також приховування добутого та слідів злочину (ч. 2 ст. 76), приховування підrobлення грошових знаків і державних процентних паперів, марок та інших знаків державної оплати (ч. 1 ст. 85), приховування хабарництва (ч. 2 ст. 114). Характерною рисою КК УРСР 1922 року є те, що приховування хоча й не ототожнювалося з пособництвом, проте розглядалося як вияв співучасті в злочині, до того ж незалежно від того, було воно заздалегідь обіцяно чи ні. КК УРСР 1927 року вже виокремлював переховування злочинів як діяння, що не належить до співучасті в злочині. На відміну від свого попередника, КК УРСР 1927 року розрізняв інститути співучасті та причетності до злочину, у тому числі заздалегідь обіцяне й заздалегідь необіцяне приховування злочину. Відповідно до ч. 2 ст. 19 КК УРСР 1927 року, за переховування злочинця або приховування слідів злочину, що не є сприянням учиненню злочину, застосовувалися заходи соціального захисту, проте лише у випадках, спеціально зазначених у Кодексі. Водночас приховування стало визначатися не як контрреволюційний злочин, пов'язаний із приховуванням частини контрреволюційних злочинів, а як «інші» злочини проти порядку управління, охоплюючи діяння, за які судом могло бути призначено позбавлення волі на строк більше ніж один рік або визначено в законі позбавлення волі на строк не менше ніж шість місяців [13, с. 449].

У КК УРСР дещо інакше розв'язувалися питання, пов'язані з приховуванням. У ньому розрізнялося два види приховування – як вид пособництва та приховування як самостійний злочин. Згідно зі ст. 20 КК УРСР 1927 року, пособниками визнавалися особи, які сприяли вчиненню злочину порадами, вказівками, усуненням перешкод та іншими способами, а

також особи, які сховали злочин або сліди злочину. У ч. 2 ст. 19 цього Кодексу вказується, що приховування злочинця та слідів злочину, яке не є сприянням виконанню злочину, тягне за собою застосування заходів соціальної оборони тільки у випадках, спеціально визначених законом (при контрреволюційних злочинах, злочинах проти порядку управління). Також передбачалась кримінальна відповідальність за «невиказ» учиненого або підготовлюваного злочину та за купівлю отриманого злочинним шляхом [14, с. 11–16].

КК УРСР 1927 року вже виокремлював переховування злочинців як діяння, що не належить до співучасті в злочині. На відміну від свого попередника, КК УРСР 1927 року розрізняв інститути співучасті та причетності до злочину, у тому числі заздалегідь обіцяне й заздалегідь необіцяне приховування злочину. Відповідно до ч. 2 ст. 19 КК УРСР 1927 року, за переховування злочинця або приховування слідів злочину, що не є сприянням учиненню злочину, застосовувалися заходи соціального захисту, проте лише у випадках, спеціально зазначених у Кодексі. У свою чергу, у ст. 20 КК УРСР 1927 року пособником визнавалися особи, котрі сприяли виконанню злочину порадами, указівками, усуненням перешкод та іншими способами, а також переховуванню злочинця або приховуванню слідів злочину. Крім цього, у КК УРСР 1927 року була виключена відповідальність за такі спеціальні види приховування, як приховування банд і їхніх окремих учасників, добутого та слідів злочину, приховування підроблених грошових знаків і державних цінних паперів, марок та інших знаків державної оплати, а також приховування хабарництва. Водночас приховування стало визначатися не як контрреволюційний злочин, пов'язаний із приховуванням частини контрреволюційних злочинців, а як «інші» злочини проти порядку управління, охоплюючи діяння, за які судом могло бути призначено позбавлення волі на строк більше ніж один рік або визначено в законі позбавлення волі на строк не менше ніж шість місяців [13, с. 449].

Більш детальної регламентації відповідальність за приховування злочину набула в КК УРСР 1960 року. До новел цього нормативно-правового акта варто зарахувати, по-перше, законодавче визначення приховування злочину (ст. 20 КК УРСР); по-друге, зарахування приховування злочинців до злочинів проти правосуддя; по-третє, положення, згідно з яким відповідальність за переховування настає лише у випадках, спеціально передбачених ст. 186 цього Кодексу; по-четверте, закріплення в ст. 186 вичерпного переліку злочинів, переховування яких заборонялось під загрозою застосування покарання, а саме: діяння, які посягали на різні об'єкти, зокрема злочини проти держави, державної та колективної власності, проти життя, здоров'я, волі й гідності особи тощо. При цьому ці злочини були різного ступеня тяжкості, але їх переховування могло спричинити значну суспільну шкоду [15].

КК України 2001 року вніс певні корективи в інститут приховування злочину, передбачивши кримінальну відповідальність за укривання злочинної

діяльності учасників злочинних організацій шляхом надання приміщень, сховищ, транспортних засобів, інформації, документів, технічних пристроїв, грошей, цінних паперів (ст. 256 КК України). Таке укривання може полягати, зокрема, у приховуванні організаторів, керівників, рядових учасників злочинної організації або інших осіб, тобто тих, які, не входячи до складу злочинної організації, беруть участь у вчиненні нею певних злочинів як співучасники; знарядь чи засобів учинення злочину; предметів, здобутих такою організацією в результаті здійсненої нею злочинної діяльності. Укривання злочинної діяльності учасників злочинних організацій буде заздалегідь не обіцяним за умови, що воно не обіцяне до створення організації чи до моменту завершення окремих злочинів, учинюваних злочинною організацією. Відповідно до КК України 2001 року, якщо спосіб приховування сам по собі є злочинним, він потребує окремої самостійної кримінально-правової оцінки. Тобто якщо винний для приховування злочину вчинив вбивство, то його дії потрібно кваліфікувати тільки за п. 9 ч. 2 ст. 115 КК України. Якщо особа з метою приховати злочин підробила документи, то її дії утворюють сукупність злочинів і потребують кваліфікації за ст. ст. 396 і 358 чи 366 КК України. Відповідно до ч. 1 ст. 396 КК України, притягнення до кримінальної відповідальності є можливим лише в разі приховування тяжкого або особливо тяжкого злочину, не може бути приховування злочинів невеликої чи середньої тяжкості. Згідно з ч. 2 ст. 396 КК України, не підлягають кримінальній відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину члени сім'ї чи близькі родичі особи, яка вчинила злочин, коло яких визначається законом. Також у законі передбачено відповідальність за діяння, які мають деякі ознаки причетності: легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК України), і використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 306 КК України) [16].

Отже, під час вивчення стародавніх пам'яток вітчизняного права нами встановлено, що на початку свого розвитку українське законодавство не відмежовувало приховування злочину від співучасті в ньому, а відповідальність приховувачів була такою самою, як у виконавців, і залежала від тяжкості вчиненого злочину. Лише згодом приховування злочину набуло самостійного значення поряд з інститутом співучасті. Для співучасників і приховувачів злочину передбачалися різні види покарань, а кваліфікація вчиненого залежала від моменту надання згоди приховувачем виконавцю та іншим співучасникам злочину. Поступово особливого значення набувають родинні взаємини між приховувачем та особами, які вчинили злочин. Спочатку наявність цих відносин не впливала на межі відповідальності приховувача, проте в подальшому вони почали визнаватися обставиною, що пом'якшує покарання, і, нарешті, зараховані до підстав звільнення цих осіб від кримінальної відповідальності за приховування злочину [17, с. 8–9].

Висновки. Отже, на нашу думку, проведений порівняльно-правовий аналіз законодавчих актів на предмет урегулювання питань причетності до злочину дає підстави резюмувати значні зміни в бік покращення врегулювання вказаної кримінально-правової норми. Натепер відсутнє законодавче закріплення причетності до злочину, її окремих видів, не в усіх випадках установлена кримінальна відповідальність за вказані дії. Небезпечність причетності багато в чому залежить від небезпеки закінченого злочину. Однак відповідальність осіб, причетних до злочину, самостійна, відносно незалежна від відповідальності осіб, що здійснили злочин або спинились на стадіях попередньої злочинної діяльності. Ураховуючи меншу небезпеку причетності порівняно зі співучастю в злочині, законодавець обмежив кримінальну відповідальність лише певними складами злочинів, які визначені в Особливій частині КК України.

Нами зроблено історико-правову характеристику протидії прихованню злочинів, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що за відсутності в КК України прямого визначення поняття приховування таке визначення дає теорія кримінального права. Так, приховуванням убагацьється активна діяльність особи з приховування злочину, самого злочинця, засобів і знарядь учинення злочину, його слідів чи предметів, здобутих злочинним шляхом [18, с. 98]. У КК України законодавець розрізняє два види приховування: приховування злочину, яке є заздалегідь обіцяним (обіцяється до початку або в процесі вчи-

нення злочину, але до його закінчення); заздалегідь не обіцяне приховування злочину (вбачається надання згоди на вчинення дій, що пов'язані з приховуванням, уже після вчинення злочину (закінченого чи незакінченого)).

З огляду на проведене дослідження, ми вважаємо, що приховування злочинів є одним із найдавніших протиправних діянь. Проаналізувавши українське історичне кримінальне законодавство, ми відзначили, що в перших українських джерелах кримінального права не проведене розмежування між заздалегідь обіцяним і заздалегідь необіцяним приховуванням злочинів. Проте така поведінка була окремим кримінально-правовим деліктом, ураховуючи співучасть злочинів. У пам'ятках права до приховування злочину насамперед належали діяння щодо такого: 1) переховування злочинця й надання йому будь-якої допомоги; 2) приховування злочину, зокрема майна, здобутого злочинним шляхом, у тому числі користування викраденим. Факт спорідненості приховувача й особи, яка вчинила злочин, поступово починає набувати значення обставини, що виключає кримінальну відповідальність за приховування злочину. Покарання за приховування злочину визначалось або в межах, установлених законом за злочин, що приховувався, або було менш суворим, ніж застосовувалось до учасника злочину. Отже, дослідження генезису розвитку кримінальної відповідальності за приховування злочинів є важливим із погляду застосування заходів запобігання та протидії злочинності загалом і приховуванню злочинів зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гуд Т.М. Кримінальна відповідальність за приховування злочину у зарубіжному законодавстві. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2014. Випуск 6-2. Том 3. С. 137–140.
2. Поняття та види причетності до злочину. Кримінальна відповідальність за причетність до злочину. URL: https://www.naiu.kiev.ua/books/mpr_krum_gravo_zag/Files/Leks/T11/T11_P5.html (дата звернення: 29.04.2018).
3. Иванов Н.Г. Понятие и формы соучастия в советском уголовном праве. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1991. 128 с.
4. Хрестоматія з історії держави і права України: навчальний посібник / упоряд.: А.С. Чайковський (кер.), О.Л. Копиленко, В.М. Кривоніс, В.В. Свистунов, Г.І. Трофанчук. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 656 с.
5. Беніцький А.С. Історія розвитку кримінального законодавства щодо причетності до злочину на території України: монографія. Луганськ: СПД Резников В.С., 2012. 340 с.
6. Бушуев И.А. Ответственность за укрывательство преступлений и недоносительство. Москва: Юридическая литература, 1965. 138с.
7. Права, за якими судиться малоросійський народ / упоряд.: К.А. Вислобоков. Київ, 1997. 548 с.
8. Семькина О.И. Ответственность за укрывательство преступлений по уголовному праву России: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Ставрополь, 2003. 21 с.
9. Уголовное Уложение. Санкт-Петербург: Сенатская типография, 1903. 144 с.
10. Руководящие начала по уголовному праву РСФСР. П.: Постановление Народного Комиссариата юстиции РСФСР от 12.12.1919. URL: http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_493.htm (дата звернення: 29.04.2018).
11. О взятничестве: Декрет СНКРСФСР от 08.05.1918. URL: http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_284.htm (дата звернення: 29.04.2018).
12. О борьбе со взятничеством: Декрет СНК РСФСР от 16.08.1921. URL: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=17845#041904812611108166> (дата звернення: 29.04.2018).
13. Дришлюк И.А. История развития законодательства об ответственности за преступления против правосудия (УК УССР 1922 и 1927 годов). Актуальні проблеми політики. 2003. Вип. 16. С. 444–453.
14. Кримінальний кодекс УРСР 1927 року зі змінами та доповненнями на 1 грудня 1929 року. Харків: Юридичне видавництво НКЮ УРСР, 1930. 512 с.
15. Гуд Т.М. Історичний аспект кримінально-правової протидії приховуванню злочину. Право і суспільство. 2015. № 3. Частина 3. С. 153–158
16. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Дата оновлення: 18.04.2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/2341-14> (дата звернення: 29.04.2018).
17. Гуд Т.М. Кримінальна відповідальність за приховування злочину: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2016. 23 с.
18. Бушуев И.А. Ответственность за укрывательство преступлений и недоносительство. Москва: Юрид. лит., 1963. 138 с.